

Lausunto

13.06.2024

Asia: VN/32649/2023

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laeiksi ympäristövahinkorahastosta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien ja asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Öljysuojarahastoa koskevat siirtymäsäännökset Övergångsbestämmelser som gäller oljeskyddsfonden

Kts. muut huomiot

Ympäristövahinkovakuutusta koskevat siirtymäsäännökset Övergångsbestämmelser som gäller miljöskadeförsäkringen

Kts. muut huomiot

Muita huomioita esityksestä Övriga synpunkter på propositionen

Lausunnonantajan lausunto

Kymenlaakson hyvinvointialueen pelastustoimi kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi ympäristövahinkorahastosta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien ja asetuksen muuttamisesta

Taustaa

Ympäristövahinkorahasto on uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka toiminta alkaa 1.1.2025 (laki ympäristövahinkorahastosta, 1262/2022). Nykyiset toissijaiset korvausjärjestelmät eli öljysuojarahasto (laki öljysuojarahastosta 1406/2004) ja pakollinen ympäristövahinkovakuutus (laki ympäristövahinkovakuutuksesta 81/1998) lakkautetaan ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa. Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ympäristövahinkorahastosta annetun lain öljysuojarahastoa ja ympäristövahinkovakuutusta koskevia siirtymäsäännöksiä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi eräitä muussa lainsäädännössä olevia viittauksia kumottaviin öljysuojarahastosta annettuun lakiin ja ympäristövahinkovakuutuksesta annettuun lakiin. Esitetyt muutokset olisivat luonteeltaan pääosin teknisluonteisia.

Huomiot esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksen teknisillä muutoksilla ei ole suoraa vaikutusta pelastustoimeen. Muutosten perusteella öljysuojarahaston uuden asetetun 6 momentin tarkoituksena olisi mahdollistaa öljysuojarahaston vuotta 2024 koskevan tilinpäätöksen käsittely sekä muut tarvittavat hallinnolliset toimet. Laki sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta 616/2021 ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 68 §:n 2 momentin 3 kohdan muutos poistaa mahdollisuuden takaisinperinnästä nyt vanhasta öljysuojarahastosta.

Yleisenä huomiona

Sisäministeriön 27.3.2023 julkaiseman Ympäristövahinkojen torjunnan kansallinen strategia vuoteen 2035 päätavoitteena on ohjata viranomaisten varautumista nykyisten ja tulevien ympäristövahinkojen varalle. Samalla Ympäristövahinkojen torjunnan suorituskyvyn tulee perustua valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin öljy- ja kemikaalivahinkojen riskiarvioihin.

Strategian mukaan:

- Ympäristövahinkojen torjunnan suorituskykyvaatimukset perustuvat keskenään linjassa oleviin valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin öljy- ja kemikaalivahinkojen riskiarvioihin.
- Ajantasainen yhteinen tilannekuva ja yhtenevät johtamismallit sekä kalustovalmius ovat onnistuneiden torjuntatoimien perusedellytys.
- Osaamista kehitetään yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä yli kunta-, hyvinvointialue- ja valtion välisten rajojen.

Edelleen strategian mukaan ”Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää torjuntakaluston jatkuvaa kehittämistä. Varastoitu torjuntakalusto tulee pitää toimintakuntoisena, ja samalla tulee varmistua siitä, että se soveltuu myös uudentyypisille laivapolttoaineille. Kalustoinvestointien rahoitus tulee turvata, mutta myös henkilöstökoulutukseen tulee varata riittävästi resursseja.”

Öljysuojamaksun kantaminen lopetettiin 1.3.2020 ja öljysuojamaksun kantamista koskevat säännökset kumottiin sekä maksusta luovuttiin kokonaan 1.1.2023 alkaen valtion talousarvion ulkopuolista ympäristövahinkorahastoa koskevan lain (1262/2022) vahvistamisen myötä. Öljysuojarahastosta annetusta laista kumottiin 17 §, jonka perusteella pelastuslaitoksille on maksettu vuosittain korvauksia öljyntorjuntaan varautumisesta ja torjuntakaluston hankinnasta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että pelastuslaitoksille voitiin korvata vuoteen 2022 saakka syntyneitä öljyntorjuntaan varautumisesta ja torjuntakaluston hankinnasta aiheutuvia kustannuksia. Vuosien 2023 ja 2024 aikana pelastuslaitoksille ei ole korvattu edellä mainittuja kustannuksia, joka on näkynyt öljyntorjunnan suorituskyvyn alenemisena ja kalustovelan kasvamisena. Laki öljysuojarahastosta (1406/2004) kumotaan kokonaisuudessaan ympäristövahinkorahastolain tullessa voimaan 1.1.2025

Yleisenä huomiona ympäristövahinkorahastoa koskevaan lakiin lisättiin mm. pelastuslaitosten esityksestä 20 §, jonka mukaan ympäristövahinkorahastosta voidaan valtion talousarviosta siirretyn määrärahan puitteissa myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen. Avustuksen myöntämistä ja sen määrää harkittaessa otetaan huomioon kalustohankinnan sisältyminen pelastustoimea koskevaan investointisuunnitelmaan, pelastustoimen torjuntavalmiuden taso ja sen kehittämistarpeet, alueen ympäristövahinkojen riskit ja kansalliset tavoitteet ympäristövahinkojen torjunnassa. Käytännössä tällä ei kuitenkaan olla saamassa kiinni öljyntorjunnan suorituskykyjen heikkenemistä, samalla kun riskit erityisesti Itämerellä ovat kasvaneet merkittävästi. Samalla tämä tulee edelleen kasvattamaan korjausvelkaa pelastustoimen olemassa olevan ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvän suorituskyvyn osalta. Uudistuva rahasto ei mahdollista tunnistettujen riskien mukaisen olemassa olevan ja tulevan suorituskyvyn ylläpitoa henkilöstön, kaluston tai osaamisen osalta hyvinvointialueilla.

Veneskari Teemu
Kymenlaakson hyvinvointialue / Kymenlaakson pelastuslaitos